

УДК 657.47:657.6:658.7

Т. О. Меліхова,

д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9934-8722>

Є. В. Меліхов,

асистент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9856-9291>

І. А. Байлук,

магістрант кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-8126-6094>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.24.81

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ ЗАДАЧ ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ

T. Melikhova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Accounting, Analysis, Taxation and Audit,
Engineering Educational and Scientific Institute im. YU.M. Potebni of Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya
Ye. Melikhov,Assistant of the Department of Information Economy, Entrepreneurship and Finance, Engineering Educational
and Scientific Institute im. YU.M. Potebni of Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

I. Bailuk,

Master's student, Engineering Educational and Scientific Institute
im. YU.M. Potebni of Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

IMPROVING THE ORGANIZATION OF ACCOUNTING AND INTERNAL CONTROL OF THE ENTERPRISE'S PRODUCTION INVENTORIES IN THE SYSTEM OF ACCOUNTING PROCESSES FOR LOGISTICS MANAGEMENT TASKS

Виробничі запаси є однією з найважливіших складових активів підприємства, що безпосередньо впливають на його виробничу, фінансову та інвестиційну діяльність. Ефективна організація їх обліку та належна система внутрішнього контролю є необхідною умовою забезпечення безперервності виробничого процесу, раціонального використання матеріальних ресурсів і достовірності фінансової звітності. У сучасних умовах динамічного розвитку економіки, цифровізації бухгалтерського обліку та переходу підприємств до міжнародних стандартів фінансової звітності, питання удосконалення методики обліку і контролю запасів набувають особливої актуальності.

Недоліки в організації обліку виробничих запасів, зокрема несвоєчасне відображення їх руху, порушення правил зберігання чи необґрунтоване списання матеріалів, призводять до викривлення фінансових результатів діяльності підприємства, нераціонального використання ресурсів і зниження конкурентоспроможності. Водночас внутрішній контроль виступає інструментом запобігання цим ризикам, забезпечує своєчасне виявлення відхилень, сприяє підвищенню своєчасності відображення операцій в обліку та ефективності управління запасами.

В умовах зростання обсягів інформації та впровадження сучасних систем облікових процесів особливого значення набувають форми аналітичних відомостей, що дозволяють підвищити оперативність організації обліку запасів та прозорість показників фінансової звітності.

Метою статті є удосконалення організації обліку та системи внутрішнього контролю виробничих запасів підприємства в системі облікових процесів задач логістичного управління.

Розроблення та впровадження аналітичних відомостей виробничих запасів забезпечує комплексне методичне підґрунтя для підвищення якості обліку, достовірності інформації та ефективності управління матеріальними ресурсами підприємства. Аналітичні відомості, розроблені для обліку надходження, відпуску, оцінки залишків, інвентаризаційної звірки та оцінки ризиків, забезпечують систематизацію інформації та дозволяють не лише відображати поточні показники, а й здійснювати порівняльний, нормативний та ризик-орієнтований аналіз. Їх використання сприяє виявленню відхилень, збоїв у документообігу, випадків нераціонального використання ресурсів, а також підтверджує відповідність облікових оцінок вимогам НП(С)БО 9 "Запаси".

Запропоновані тест, план, програма і робочі документи внутрішнього контролю виробничих запасів є цілісною методикою перевірки, що забезпечує високу результативність контролю, зміцнює матеріальну відповідальність, сприяє запобіганню втратам та необґрунтованим витратам, а також підвищує рівень достовірності фінансової звітності. Це допоможе контролювати системи корпоративного управління та забезпечить раціональне використання ресурсів підприємства.

Production inventories are one of the most important components of an enterprise's assets, which directly affect its production, financial and investment activities. Effective organization of their accounting and proper internal control system are a necessary condition for ensuring the continuity of the production process, rational use of material resources and reliability of financial reporting. In modern conditions of dynamic economic development, digitalization of accounting and transition of enterprises to international financial reporting standards, the issue of improving the methodology of accounting and control of inventories is becoming particularly relevant.

Deficiencies in the organization of accounting for production inventories, in particular untimely reflection of their movement, violation of storage rules or unjustified write-off of materials, lead to distortion of the financial results of the enterprise's activities, irrational use of resources and reduced competitiveness. At the same time, internal control acts as a tool to prevent these risks, ensures timely detection of deviations, helps to increase the timeliness of reflection of operations in accounting and the efficiency of inventory management.

In the context of increasing information volumes and the implementation of modern accounting systems, analytical information forms are of particular importance, allowing to increase the efficiency of inventory accounting and transparency of financial reporting indicators.

The purpose of the article is to improve the organization of accounting and the system of internal control of the enterprise's production inventories in the system of accounting processes of logistics management tasks.

The development and implementation of analytical information on production inventories provides a comprehensive methodological basis for improving the quality of accounting, reliability of information and efficiency of management of material resources of the enterprise. Analytical information, developed for accounting of receipts, issuance, balance assessment, inventory reconciliation and risk assessment, provides systematization of information and allows not only to reflect current indicators, but also to carry out comparative, regulatory and risk-oriented analysis. Their use contributes to the identification of deviations, failures in document flow, cases of irrational use of resources, and also confirms the compliance of accounting estimates with the requirements of NP(S)BO 9 "Inventories".

The proposed test, plan, program and working documents for internal control of production inventories are a holistic verification methodology that ensures high control effectiveness, strengthens material responsibility, helps prevent losses and unreasonable expenses, and also increases the level of reliability of financial reporting. This will help control corporate governance systems and ensure the rational use of enterprise resources.

Ключові слова: удосконалення, організації обліку, внутрішній контроль, виробничі запаси, організація облікових процесів, система управління, логістичні задачі.

Key words: improvement, accounting organization, internal control, production inventories, accounting process organization, management system, logistics tasks.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Виробничі запаси є однією з найважливіших складових активів підприємства, що безпосередньо впливають на його виробничу, фінансову та інвестиційну діяльність. Ефективна орга-

нізація їх обліку та належна система внутрішнього контролю є необхідною умовою забезпечення безперервності виробничого процесу, раціонального використання матеріальних ресурсів і достовірності фінансової звітності. У сучасних умовах динамічного розвитку економіки, цифровізації бухгалтерського обліку та переходу підприємств до міжнародних стан-

Таблиця 1. Аналітична відомість обліку надходження виробничих запасів

№	Дата	Постачальник	Документ (№, дата)	Найменування запасів	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн	Рахунок обліку	Відповідність умовам договору

Джерело: удосконалено авторами.

Таблиця 2. Аналітична відомість відпуску виробничих запасів у виробництво

№	Дата	Під-розділ	Матеріально відповідальна особа	Документ (М-8, М-11)	Найменування матеріалу	Кількість відпущено	Норма споживання

Джерело: удосконалено авторами.

дартів фінансової звітності, питання удосконалення методики обліку і контролю запасів набувають особливої актуальності.

Недоліки в організації обліку виробничих запасів, зокрема несвоєчасне відображення їх руху, порушення правил зберігання чи необґрунтоване списання матеріалів, призводять до викривлення фінансових результатів діяльності підприємства, нерационального використання ресурсів і зниження конкурентоспроможності. Водночас внутрішній контроль виступає інструментом запобігання цим ризикам, забезпечує своєчасне виявлення відхилень, сприяє підвищенню своєчасності відображення операцій в обліку та ефективності управління запасами.

В умовах зростання обсягів інформації та впровадження сучасних систем облікових процесів особливого значення набувають форми аналітичних відомостей, що дозволяють підвищити оперативність організації обліку запасів та прозорість показників фінансової звітності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми теорії та практики обліку і контролю запасів були предметом дослідження багатьох учених, серед яких Бутинець Ф. Ф., Давидов Г. М., Кулаковська Л. П., Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Піча Ю. В., Сахарцева І. І., Усач Б. Ф. та інші. Їхні наукові розробки стали теоретичною базою для подальшого вдосконалення організації обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів. У працях науковців дане питання висвітлюється з різних наукових позицій, при цьому акцент робиться на специфічних аспектах веденні обліку та проведення перевірки виробничих запасів. Проте саме методологічні питання організації обліку та проведення внутрішнього контролю виробничих запасів в системі облікових процесів розкрито недостатньо і потребує подальшого дослідження. Отже, наявні наукові напрацювання створюють базу для подальшого дослідження проблем організації обліку та внут-

рішнього контролю виробничих запасів підприємства в системі облікових процесів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є удосконалення організації обліку та системи внутрішнього контролю виробничих запасів підприємства в системі облікових процесів задач логістичного управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для організації обліку розроблені форми аналітичних відомостей виробничих запасів. Кожна форма супроводжується метою, призначенням і зв'язком із обліковою політикою підприємства. Їх впровадження підвищує достовірність даних обліку, допомагає збереженню запасів і відповідності вимогам облікової політики.

Аналітична відомість обліку надходження виробничих запасів наведена у таблиці 1. Вона забезпечує своєчасний, повний і достовірний облік надходження виробничих запасів. Аналітична відомість дає змогу групувати дані первинних документів (накладних, актів приймання), а також інформація з договором постачання. Форма забезпечує реалізацію положення про визнання первісної вартості запасів відповідно до обраного методу оцінки (включення ТЗВ, митних платежів, витрат на доставку тощо).

Аналітична відомість відпуску виробничих запасів у виробництво наведена у таблиці 2. Вона допомагає правильно проводити списання матеріалів у виробництво згідно з нормами витрат і технологічними картами.

Аналітична відомість дозволяє виявляти відхилення фактичного споживання від нормативного, виявляти перевитрати, збої у лімітно-забірних картках. Форма підтверджує дотримання визначеного в наказі методу списання запасів у виробництво (за нормами, за середньозваженою вартістю, FIFO).

Таблиця 3. Аналітична відомість оцінки залишків виробничих запасів

№	Найменування матеріалів	Одиниця виміру	Кількість	Собівартість одиниці	Чиста вартість реалізації	Відхилення (±)	Рішення (списати / залишити)

Джерело: удосконалено авторами.

Таблиця 4. Аналітична відомість інвентаризаційної звірки виробничих запасів

№	Найменування матеріалів	Одиниця виміру	За даними обліку	За фактом	Відхилення (лишок/нестача)	Причина	Винна особа

Джерело: удосконалено авторами.

Таблиця 5. Аналітична відомість оцінки ризиків виробничих запасів

№	Напрямок контролю	Контрольна процедура	Рівень ризику (низький/середній/високий)
1	Надходження запасів	Перевірка документального оформлення	Середній
2	Відпуск у виробництво	Перевірка відповідності нормам витрат	Високий
3	Інвентаризація	Порівняння фактичних і облікових даних	Низький

Джерело: удосконалено авторами.

Аналітична відомість оцінки залишків виробничих запасів наведена у таблиці 3. Вона відображає відповідність облікової оцінки запасів їхній чистій вартості реалізації та виявлення знецінених матеріалів. Аналітична відомість сприяє проведенню правильності переоцінки, створення резервів під знецінення та обґрунтованості відображення у фінансовій звітності. Форма забезпечує реалізацію поло-

ження про оцінку запасів на дату балансу відповідно до НП(С)БО 9, а також визначення порядку створення резерву під знецінення.

Аналітична відомість інвентаризаційної звірки виробничих запасів наведена у таблиці 4. Вона відображає фактичну наявність запасів даним бухгалтерського обліку. Аналітична відомість використовується під час інвентаризації для виявлення лишків, нестач, пересор-

Таблиця 6. Тест внутрішнього контролю виробничих запасів

№	Питання тесту	Варіанти відповідей	Так / Ні	Коментар аудитора
1	Чи затверджено на підприємстві наказ про облікову політику, який визначає метод оцінки запасів (ФІФО, середньозважена тощо)?			
2	Чи визначено відповідальних осіб за приймання, зберігання та відпуск запасів (матеріально відповідальних осіб)?			
3	Чи оформлюються всі операції з руху запасів первинними документами встановленої форми (накладні, акти, вимоги)?			
4	Чи ведеться пооб'єктний аналітичний облік запасів за номенклатурними номерами або кодами?			
5	Чи проводиться звірка залишків запасів між бухгалтерським обліком і даними складського обліку щомісячно?			
6	Чи проводяться інвентаризації запасів не рідше одного разу на рік або при зміні матеріально відповідальних осіб?			
7	Чи існує на підприємстві система лімітів або норм витрат матеріалів на одиницю продукції?			
8	Чи перевіряються фактичні витрати матеріалів порівняно з установленими нормами для контролю перевитрат?			
9	Чи забезпечується своєчасне відображення надходження і списання запасів у бухгалтерському обліку (не пізніше 2 днів після операції)?			
10	Чи перевіряє бухгалтерія відповідність даних первинних документів фактичному руху запасів?			
11	Чи затверджені внутрішні інструкції щодо проведення інвентаризації виробничих запасів?			
12	Чи проводиться аналіз залежних і неліквідних запасів та їх списання відповідно до внутрішніх процедур?			
13	Чи контролюється дотримання умов зберігання запасів (температурний режим, безпека, маркування)?			
14	Чи здійснюється внутрішній контроль за правильністю оцінки запасів при формуванні фінансової звітності (рядок 1100 Балансу)?			
15	Чи передбачено внутрішню звітність про рух запасів (аналітичні відомості, оборотні відомості, звіти комітників)?			

Джерело: удосконалено авторами.

Таблиця 7. План внутрішнього контролю виробничих запасів

№	Етап контролю	Зміст контрольних процедур	Термін виконання	Відповідальні особи
1	Підготовчий етап	Ознайомлення з обліковою політикою щодо запасів, визначення ризикових ділянок		
2		Тестування внутрішнього контролю виробничих запасів		
3	Фактичний етап	Інвентаризація виробничих запасів		
4	Основний етап	Зіставлення первинних документів, перевірка облікових записів, аналітична перевірка		
5		Порівняння фактичних і нормативних витрат, перевірка підписів і затверджень		
6		Підрахунок залишків, аналіз розбіжностей, складання відомості відхилень		
7		Перевірка методів оцінки, правильності сальдо, створення резервів		
9	Підсумковий етап	Узагальнення результатів контролю, формування звіту і рекомендацій		

Джерело: удосконалено авторами.

тиці. Форма підтверджує дотримання порядку проведення інвентаризації та матеріальної відповідальності, установлених внутрішніми нормативами підприємства.

Аналітична відомість оцінки ризиків і внутрішнього контролю запасів наведена у таблиці 5. Вона допомагає проводити оцінку ризиків виробничими запасами. Аналітична відомість виявляє слабкі місця в обліковій системі, ризики зловживань і недостовірності даних.

Метою внутрішнього контролю виробничих запасів є перевірка достовірності, повноти та своєчасності відображення інформації про наявність, рух і використання виробничих запасів підприємства, а також підвищення ефективності управління ними.

Завданнями внутрішнього контролю виробничих запасів є контроль за: формуванням первісної вартості запасів, рухом та зберіганням виробничих запасів, використанням запасів у виробничому процесі, оцінкою та відображенням запасів у фінансовій звітності, а також ризиками втрат і неефективного управління запасами.

Складання тесту внутрішнього контролю виробничих запасів є важливим елементом методичного забезпечення системи внутрішнього контролю підприємства, оскільки дає змогу об'єктивно оцінити стан організації контролю, виявити потенційні ризики та визначити рівень надійності функціонування обліково-контрольних процедур. Тест внутрішнього контролю виступає інструментом діагностики, що дозволяє встановити, наскільки ефективно підприємство забезпечує збереження, раціональне використання та правильне документальне оформлення операцій з виробничими запасами. Тест внутрішнього контролю виробничих запасів наведена у таблиці 6.

Складання плану проведення внутрішнього контролю виробничих запасів є невід'ємним

елементом системи внутрішнього контролю підприємства, оскільки забезпечує цілеспрямованість, послідовність та результативність контрольних процедур. План дозволяє формалізувати контрольний процес і перетворити його на структуровану систему заходів, орієнтованих на виявлення ризиків, пов'язаних з рухом, оцінкою та зберіганням виробничих запасів. Метою плану є деталізація етапів і строків проведення контролю, визначення відповідальних осіб, послідовності виконання контрольних процедур та узагальнення результатів перевірки. План проведення внутрішнього контролю виробничих запасів наведена у таблиці 7.

Складання програми внутрішнього контролю виробничих запасів є ключовою передумовою ефективного функціонування внутрішньоконтрольної системи підприємства, оскільки забезпечує чітку регламентацію, методичну узгодженість та послідовність виконання контрольних процедур. Програма визначає конкретні дії контролера, обсяги перевірки, критерії оцінювання та способи документування результатів, що забезпечує її вагоме значення у процесі забезпечення достовірності облікових даних та збереження матеріальних ресурсів. Метою складання програми є забезпечення достовірності, законності, повноти та своєчасності відображення операцій із виробничими запасами в бухгалтерському обліку відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку, облікової політики підприємства та принципів раціонального управління запасами. Програма внутрішнього контролю виробничих запасів наведена у таблиці 8.

Робочі документи контролера виробничих запасів є важливим елементом їх методичного забезпечення, оскільки в цих документах відображають зміст, обсяг та результати виконаних

Таблиця 8. Програма внутрішнього контролю виробничих запасів

№	Етап контролю	Робочий документ	Мета контролю	Джерела інформації	Процедури контролю
1	Оцінка системи внутрішнього контролю та ризиків	ВЗ–К1	Визначити рівень ризиків і якість контролю за запасами	Положення про облік, накази, результати попередніх перевірок	Тестування внутрішнього контролю виробничих запасів
2	Перевірка надходження виробничих запасів	ВЗ–К2	Встановити законність і достовірність придбання запасів	Договори, накладні, акти, рахунки	Зіставлення первинних документів, перевірка облікових записів, аналітична перевірка
3	Перевірка відпуску запасів у виробництво	ВЗ–К3	Перевірити обґрунтованість та правильність списання запасів	Лімітні картки, вимоги, накладні, звіти цехів	Порівняння фактичних і нормативних витрат, перевірка підписів і затверджень
4	Звірка залишків і інвентаризація запасів	ВЗ–К4	Виявити відхилення між обліком та фактичною наявністю	Інвентаризаційні описи, картки обліку, звіти комірників	Підрахунок залишків, аналіз розбіжностей, складання відомості відхилень
5	Перевірка оцінки та відображення у звітності	ВЗ–К5	Оцінити правильність оцінки запасів та їх відображення у балансі	Головна книга, баланс, примітки до фінзвітності	Перевірка методів оцінки, правильності сальдо, створення резервів

Джерело: удосконалено авторами.

Таблиця 9. Робочий документ ВЗ-К1 "Перевірка законності та достовірності надходження виробничих запасів"

№	Постачальник	Документ (накладна, акт)	Дата	Найменування запасу	Сума за даними підприємства, грн	Сума за даними аудиту, грн	Відхилення (+/-)	Причина відхилення

Джерело: удосконалено авторами.

Таблиця 10. Робочий документ ВЗ-К2 "Перевірка відпуску виробничих запасів у виробництво"

№	Підрозділ	Матеріально відповідальна особа	Найменування запасу	Кількість за обліком, кг	Кількість за даними аудиту, кг	Відхилення (+/-)	Причина	Оцінка аудитора

Джерело: удосконалено авторами.

Таблиця 11. Робочий документ ВЗ-К3 "Звірка залишків виробничих запасів"

№	Найменування запасу	Одиниця виміру	Залишок за даними підприємства	Залишок за даними аудиту	Відхилення (лишок/нестача)	Причина	Пропозиції щодо врегулювання

Джерело: удосконалено авторами.

контрольних процедур. Вони надають доказову базу процедур контролю, що є передумовою ефективності діяльності підприємства.

Робочий документ ВЗ-К1 "Перевірка законності та достовірності надходження виробничих запасів" наведено у таблиці 9. Метою складання документа є перевірка законності операцій із придбання запасів, правильності оформлення первинних документів, відповідності даних бухгалтерського обліку та фактичного надходження матеріалів. Він дає змогу виявити необґрунтовані надходження, невідповідності первинних документів, завищення вартості або подвійне відображення запасів.

Робочий документ допомагає контролювати дотримання встановленого підприємством

методу оцінки запасів при надходженні (з урахуванням транспортно-заготівельних витрат).

Робочий документ ВЗ-К2 "Перевірка відпуску виробничих запасів у виробництво" наведено у таблиці 10. Мета складання документа є встановлення правильності списання запасів на виробництво згідно з нормами витрат, технологічними картами та обліковою політикою підприємства. Він дозволяє виявити надмірне або несанкціоноване списання матеріалів, порушення норм споживання, невідповідності первинних документів. Робочий документ допомагає в перевірці застосування визначеного методу списання запасів (FIFO, середньозважена, за нормативами).

Робочий документ ВЗ-К3 "Звірка залишків виробничих запасів" наведено у таблиці 11.

Таблиця 12. Робочий документ ВЗ-К4 "Перевірка оцінки та відображення запасів у фінансовій звітності"

№	Найменування запасу	Рахунок обліку	Сальдо за даними підприємства	Сальдо за даними аудиту	Відхилення (+/-)	Відображення у балансі (рядок 1100)

Джерело: удосконалено авторами.

Таблиця 13. Робочий документ ВЗ-К5 "Оцінка ризиків і якості внутрішнього контролю запасів"

№	Напрямок контролю	Критерій перевірки	Рівень ризику (низький/середній/високий)	Результати аудиту	Висновок	Рекомендації
1	Надходження запасів	Документальне підтвердження постачання	Середній	Виявлено порушення оформлення актів приймання	Потребує корекції	Удосконалити процедуру перевірки документів
2	Відпуск у виробництво	Контроль норм витрат	Високий	Виявлено перевитрати	Підвищений ризик	Впровадити щоденний моніторинг
3	Зберігання запасів	Перевірка умов зберігання	Низький	Без зауважень	Задовільно	—

Джерело: удосконалено авторами.

Метою складання документа є встановлення відповідності між фактичною наявністю запасів, даними аналітичного обліку та результатами інвентаризації. Він використовується для контролю достовірності обліку залишків, виявлення пересортиці або втрат запасів.

Робочий документ підтверджує дотримання порядку інвентаризації запасів, затвердженого внутрішніми регламентами підприємства.

Робочий документ ВЗ-К4 "Перевірка оцінки та відображення запасів у фінансовій звітності" наведено у таблиці 12. Метою складання документа є оцінка правильності оцінки запасів на дату балансу та їх відображення у бухгалтерському балансі та примітках до фінансової звітності. Він дозволяє перевірити правильність оцінки запасів за чистою вартістю реалізації, створення резервів знецінення та коректне відображення у звітності.

Робочий документ перевіряє дотримання методів оцінки запасів, визначених у наказі про облікову політику.

Робочий документ ВЗ-К5 "Оцінка ризиків і якості внутрішнього контролю запасів" наведено у таблиці 12. Метою складання документа є ідентифікація ризиків порушення обліку запасів, зловживань або недостовірного відображення даних, а також оцінка ефективності діючої системи внутрішнього контролю. Він оцінює рівень контролю за рухом матеріалів, систему затверджень, звітність матеріально відповідальних осіб.

Робочий документ дозволяє перевірити виконання положень щодо організації внутрішнього контролю та матеріальної відповідальності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Розроблення та впровадження аналітичних відомостей виробничих запасів забезпечує комплексне методичне підґрунтя для підвищення якості обліку, достовірності інформації та ефективності управління матеріальними ресурсами підприємства. Аналітичні відомості, розроблені для обліку надходження, відпуску, оцінки залишків, інвентаризаційної звірки та оцінки ризиків, забезпечують систематизацію інформації та дозволяють не лише відображати поточні показники, а й здійснювати порівняльний, нормативний та ризик-орієнтований аналіз. Їх використання сприяє виявленню відхилень, збоїв у документообігу, випадків нераціонального використання ресурсів, а також підтверджує відповідність облікових оцінок вимогам НП(С)БО 9 "Запаси".

Запропоновані тест, план, програма і робочих документів внутрішнього контролю виробничих запасів є цілісною методикою перевірки, що забезпечує високу результативність контролю, зміцнює матеріальну відповідальність, сприяє запобіганню втратам та необґрунтованим витратам, а також підвищує рівень достовірності фінансової звітності. Це допоможе контролювати системи корпоративного управління та забезпечить раціональне використання ресурсів підприємства.

Література:

1. Меліхова Т. О., Левтєрова Л. В. Методичні підходи до проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів на сільгосппідприємстві.

Агросвіт. 2020. № 2. С. 10—17. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.2.10

2. Меліхова Т. О., Балашова Ю. О. Удосконалення внутрішнього аудиту виробничих запасів для підвищення фінансової безпеки підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7503> (дата звернення: 17.10.2023).

3. Меліхова Т. О., Ніколаєнко Н. С. Розробка програми аудиту виробничих запасів для підвищення фінансової безпеки підприємства. Економіка та держава. 2017. № 1. С. 51—55.

4. Меліхова Т. О., Градобік А. О. Удосконалення документування обліку та аудиту запасів на підприємстві. Ефективна економіка. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8331> (дата звернення: 17.10.2023).

5. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Мусійченко О. Г. Аудит. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. 260 с.

6. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Мусійченко О. Г. Організація і методика аудиту. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. 280 с.

7. Меліхова Т. О. Економічна безпека підприємства: формування, контроль, ефективність: монографія. Херсон: Видавничий дім "Гельветика", 2018. 632 с.

8. Меліхова Т. О., Федоров І. О. Внутрішній контроль виробничих запасів для своєчасного виявлення загроз в системі управління фінансової безпеки підприємства. Агросвіт, 2018. № 2. С. 63—70.

9. Макаренко А. П. Державний фінансовий контроль / А. П. Макаренко, І. Я. Максименко, Т. О. Меліхова, О. П. Зоря навч. посібник для вчн: [гриф ЗДІА] — Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 280 с.

10. Maksymenko I., Melikhova T. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine. Baltic Journal of Economic Studies, Volume 3 Number 5. Riga: Publishing House "Baltija Publishing", 2017, P. 268—275.

11. Меліхова Т. О., Височина В. В. Розробка програми аудиту витрат на виробництво для підвищення фінансової безпеки підприємства. Економіка та держава, 2018. № 1. С. 69—75.

12. Меліхова Т. О., Лукашова М. А. Удосконалення методики внутрішнього аудиту розрахунків з підзвітними особами для підвищення економічної безпеки підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6826>

13. Меліхова Т. О., Журавель К. О. Методичні підходи до проведення внутрішнього аудиту товарів для своєчасного виявлення загроз в системі управління економічної безпеки

підприємства. Інвестиції: практика та досвід, 2019. № 2. С. 56—63.

14. Maksymenko I., Melikhova T., Zorya O., Fatiukha N., Chumak O. Fiscal audit development in the system of budget process management. Academy of Accounting and Financial Studies journal, 2018. vol. 22, is. 6, 7 p.

15. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Чакалова Н. С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2018. 602 с.

16. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за рівнем бакалавра зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування" за денною та заочною формою навчання, Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 400 с.

17. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Чакалова Н. С. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 071 "Облік і оподаткування" освітньо-професійної програми "Оподаткування, облік, контроль в управлінні підприємством". Запоріжжя: ЗНУ, 2022. 516 с.

18. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Кутчак Ю. М. Фінансовий облік II: навчальний посібник для здобувачів рівня вищої освіти бакалавра спеціальності 071 "Облік і оподаткування" освітньо-професійної програми "Оподаткування, облік, контроль в управлінні підприємством". Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 368 с.

20. Меліхова Т. О., Алексєєв І. Є. Удосконалення документування обліку та контролю виробничих запасів для підвищення якості організації бухгалтерського процесу на підприємстві. Ефективна економіка, 2023. № 11. URL <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2480> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.21>

References:

Melikhova, T. and Lievtierova, L. (2020), "Methodical approaches for realization the internal audit of the production inventory at the agricultural enterprise", Agrosvit, vol. 2, pp. 10—17.

2. Melikhova, T. O. and Balashova, Yu. O. (2019), "Improvement of the internal audit of inventory for improving financial security", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7503> (Accessed 17 Oct 2024).

3. Melikhova, T. and Nikolaenko, N. (2017), "The development of audit in inventory for

improving financial security at the enterprise", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 51—55.

4. Melikhova, T. and Hradobik, A. (2020), "Improving documentation of inventory accounting and auditing at the enterprise", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8331> (Accessed 17 Oct 2024).

5. Makarenko, A. P., Melikhova, T. O. and Musiychenko, O. G. (2024), *Audyt [Audit]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

6. Makarenko, A. P., Melikhova, T. O. and Musiychenko, O. G. (2024), *Orhanizatsiya i metodyka audyt [Organization and method of audit]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

7. Melikhova, T.O. (2013), "Determination of expenses of the economic activity of the enterprise", *Zhurnal "Biznes Inform"*, vol. 3, pp. 254—258.

8. Melikhova, T.O. (2018), *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: formyrovanye, kontrol', efektyvnist' [Economic security of the enterprise: formation, control, efficiency]*, Kherson, Ukraine.

9. Melikhova, T.O. and Fedorov, I.O. (2018), "Internal control of inventory for timely detection of threats in the system of financial security management of the enterprise", *Ahrosvit*, vol. 2, pp. 63—70.

10. Makarenko, A.P. Maksymenko, I. YA. Melikhova, T. O. and Zorya, O.P. (2017), *Derzhavnyy finansovyy kontrol', [State financial control]*, ZDIA, Zaporizhzhya, Ukraine.

11. Maksymenko, I. and Melikhova, T. (2017), "Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine", *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 3, No. 5, pp. 268—275.

12. Melikhova, T.O. and Vysochyna, V.V. (2018), "Development of a program for auditing production costs to improve the financial safety of the enterprise", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 69—75.

13. Melikhova, T. and Lukashova, M. A. (2019), "Improvement of the methodology of accounts internal audit with accountable persons for improving the economic security of the enterprise", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6826> (Accessed 16 Oct 2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.30

14. Melikhova, T.O. and Zhuravel', K.O. (2019), "Methodical approaches to conducting internal audit of goods for timely detection of threats in the system of management of economic security of the enterprise", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 2, pp. 56—63.

15. Maksymenko, I. Melikhova, T. Zorya, O. Fatiukha, N. and Chumak, O. (2018), "Fiscal audit development in the system of budget process management", *Academy of Accounting and Financial Studies journal*, vol. 22, pp. 6, 7.

16. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. Podmeshalska, Y.V. and Chakalova, N.S. (2018), *Bukhhaltersky oblik: navch.-metod. posibnyk [Accounting: teaching method. manual]*, ZDIA, Zaporizhzhya, Ukraine.

17. Makarenko, A.P., Melikhova, T. O. and Chakalova, N.S. (2020), *Teoriya i metodyka dokumentuvannya v obliku ta audyti Theory and methods of documentation in accounting and auditing [Теорія і методика документування в обліку та аудиті]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

18. Makarenko, A.P., Melikhova, T. O., Podmeshalska, Y. V. and Chakalova, N.S. (2022), *Teoriya bukhgalters'koho obliku. Theory of accounting: a study guide for higher education bachelor degree holders [Теорія бухгалтерського обліку]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

19. Makarenko, A. P., Melikhova, T. O. and Kutchak Yu. M. (2023), *Finansovyy oblik II [Financial accounting II]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

20. Melikhova, T. and Aleksiev, I. (2023), "Improvement of accounting and inventory control documentation to improve the quality of the organization of the accounting process at the enterprise", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2480> (Accessed 17 Oct 2024).

Стаття надійшла до редакції 29.11.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток**

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663